

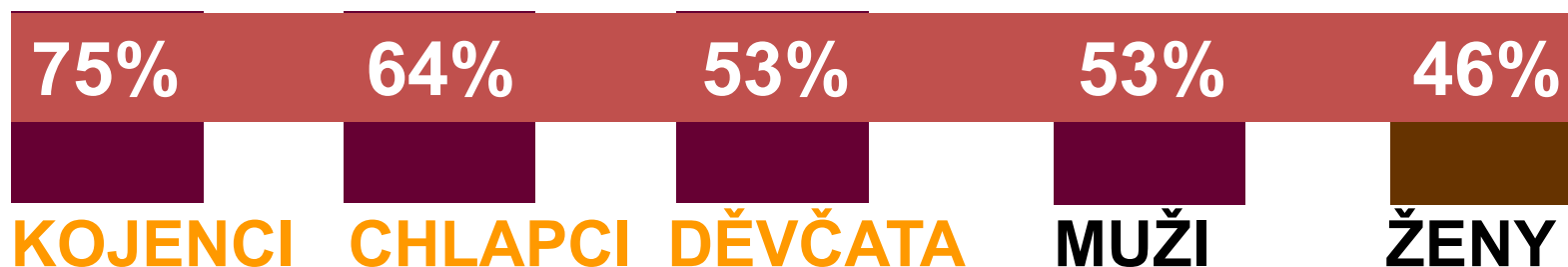
Kdo naučí děti správně pít?

MUDr. Petr Tláskal, CSc.

Ústavní nutriční lékař FN Motol, předseda Společnosti pro výživu,
člen AquaLife Institutu

17. srpna 2017

Obsah vody v lidském těle, její denní potřeba a bilance

Doporučení podle DACH	Příjem vody nápoje (ml/den)	Příjem vody pevná strava (ml/den)	Oxidační voda (ml/den)	Celkový příjem vody (ml/den)
Děti 4–6 let	940 ml	480 ml	180 ml	1600 ml
Děti 7–9 let	970 ml	600 ml	230 ml	1800 ml
Děti 10–12 let	1170 ml	710 ml	270 ml	2150 ml
Dospělí	1400 ml	800 ml	300 ml	2500 ml

Bilance tekutin (příjem – výdej) je na kg hmotnosti u dětí 5–2x vyšší než u dospělých

Fyziologická potřeba příjmu vody (nápoje + potraviny)

Věk	Hmotnost	Voda
Novorozenci 1.–3. den	3–4 kg	30–70 ml/kg/den
Novorozenci 4.–28. den		100–150 ml/kg/den
Kojenci 1.–12. měsíc		150–120 ml/kg/den
Děti 1–6 let 100–90 ml/kg/den	11–20 kg	1000 ml + 50 ml na každý kg nad 10 kg váhy 1500 ml + 20 ml na každý kg nad 20 kg váhy
7–10 let 85–70 ml/kg/den	>20 kg	
11–18 let 50–40 ml/kg/den		
Dospělí 35 ml/kg/den		

Voda v potravinách:

- ovoce a zelenina 70–90 %
- maso a masné výrobky 50 %
- mlýnské a pekárenské výrobky 15–35 %

Nedostatečný příjem vody způsobuje dehydrataci

- **Mírná dehydratace** je provázena horší výkonností. Například u školních dětí v době výuky byly prokázány výpadky krátkodobé paměti, horší vnímavost sluchu, snížená schopnost reaktivity na vyučovací proces.
- **Závažná dehydratace** je postupně charakterizována suchostí sliznic, snížením kožního turgoru, omezením tvorby potu, moče, zrychlením činnosti srdeční, snížením krevního tlaku, selháním krevního oběhu a životních funkcí.
- **Žízeň** je již projevem dehydratace. Pocity žízně nejsou u mladších dětí a u starších lidí většinou dobře intenzivní.
- **Osmolalita moče** (koncentrace rozpuštěných látek v moči) 800 a více mmol/kg moči je laboratorním kritériem k hodnocení dehydratace.

Studie k hodnocení nutričních faktorů u zdravých jedinců

- 1. rok 2007: Praha a Brno, 2792 respondentů**
a) 1087 dětí ve věku 4–6 let   b) 1705 dětí ve věku 7–10 let
- 2. rok 2010: Praha, Brno a Plzeň, 1558 respondentů**
a) 813 dětí ve věku 7–10 let   b) 745 dětí ve věku 11–15 let
- 3. rok 2013: celá ČR, 485 respondentů**
a) 16–19 let   b) 35–50 let   c) 65–85 let
- 4. rok 2013–2014: Praha, Kutná Hora, Ostrava a Plzeň, 823 respondentů**
a) 6–11 měsíců   b) 12–17 měsíců   c) 18–23 měsíců   d) 24–36 měsíců
- 5. rok 2015–2016: Praha, 103 respondentů ve věku 9–11 let**

Metodika studií:

- 1.–5.** hodnocení tří až pěti celodenních jídelníčků nutričním programem Nutridan a následné zhodnocení výsledků více než 30 nutričních parametrů doporučenými referenčními dávkami pro příjem jednotlivých živin (DACH) – včetně hodnocení vodní bilance, konzumace cukru
- konzumace nápojů (doma, ve škole)
- hodnocení víkendového jídelníčku, sledování hydratace dětí v průběhu dopoledního vyučování

Denní příjem vody – děti

VĚK	POČET	MEDIAN ml/den – % DDD (denní doporučená dávka)	10. PERCENTIL	90. PERCENTIL
6–11 měsíců	823 dětí	935 ml – 103 %	710 ml – 72 %	1361 ml – 144 %
12–17 měsíců		988 ml – 101 %	732 ml – 72 %	1470 ml – 150 %
17–23 měsíců		1194 ml – 102 %	806 ml – 71 %	1697 ml – 149 %
24–35 měsíců		1339 ml – 101 %	864 ml – 64 %	1682 ml – 147 %
4–6 let	1087 dětí	1528 ml – 81 %	915 ml – 49 %	2036 ml – 107 %
7–10 let	1705 dětí	1717 ml – 82 %	1129 ml – 54 %	2380 ml – 113 %
10–14 let	745 dětí	1813 ml – 75 %	1214 ml – 50 %	2467 ml – 103 %

**Výsledky: příjem vody ve vztahu k doporučením s věkem klesal,
10 % dětí ve věku 10–14 let konzumovalo polovinu doporučovaného příjmu vody**

Z výsledků Víkendové studie nápoj – snídane

1. Jak děti konzumují snídani (dotazník)

Většinou nesnídám	12,6 %
Ráno snídám, ale již se nenapiji	7,8 %
Ráno se napiji, ale již nesnídám	9,47 %
Ráno snídám a současně se napiji	69,9 %

2. Jaké množství tekutin děti přijaly ke snídani (výsledek)

Žádné	27 %
100–200 ml	17 %
250 ml	39 %
Více než 250 ml	18 %

Nejnovější z uvedených studií: Víkendová nutriční studie pitného režimu českých dětí ve věku kolem 10 let, publikována v roce 2016

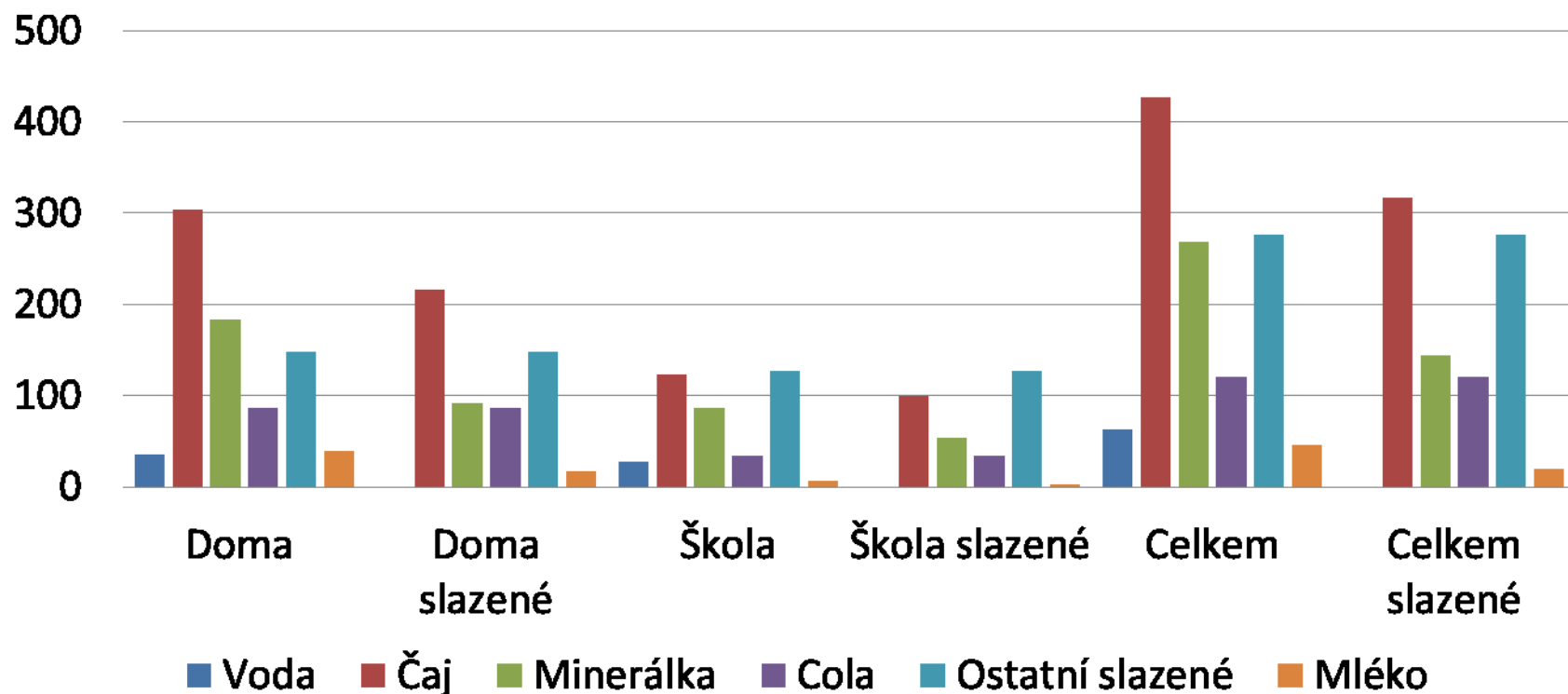
Hydratace dětí v závislosti na příjmu vody ze snídaně a svačiny

Vyšetření moče		Průměr	Medián	Minimum	Maximum
		Osmolalita mmol/kg			
Snídaně < = 250 ml vody	Ráno	777,2	818,5	215	1239
	Dopoledne	858,5	910,0	211	1159
Snídaně > 250 ml vody	Ráno	688,5	717,0	137	1063
	Dopoledne	655,9	670,0	65	1160
Snídaně a svačina < 400 ml vody	Ráno	773,6	800,5	215	1239
	Dopoledne	841,0	850,5	252	1159
Snídaně a svačina > 400 ml vody	Ráno	700,9	730,0	137	1196
	Dopoledne	688,4	737,0	65	1160

Studie prokázala, že nebezpečí dehydratace se snižuje, pokud děti konzumují k snídani více než 250 ml tekutin nebo se snídání během dopoledne 400 ml tekutin

Z výsledků celodenního příjmu konzumované nápoje (doma, ve škole)

Studie z roku 2010: hodnoceno 1558 dětí ve věku 7–14 let

Z výsledků celodenní konzumace slazené/neslazené nápoje

NÁPOJE	DOMA	ŠKOLA	CELKEM
CELKEM	797,9 ml	404,6 ml	1202,5 ml
Z TOHO SLAZENÝCH	577,5 ml	319,4 ml	897,5 ml
PODÍL SLAZENÝCH	72,4 %	78,9 %	74,6 %

Studie z roku 2010: hodnoceno 1558 dětí ve věku 7–14 let

Stanovisko WHO z roku 2003 ke konzumaci sacharidů, z toho cukrů:

V rámci doporučení k prevenci chronických nezánettivých onemocnění ke konzumaci sacharidů je uváděno, že by měla konzumace zajišťovat maximální příjem minimálně procesně upravovaných sacharidů a že by měla minimalizovat příjem volných cukrů – **méně než 10% energetického příjmu.**

Příjem sacharidů a cukrů

	DĚTI 4–6 LET průměr 90. percentil		DĚTI 7–9 LET průměr 90. percentil		DĚTI 10–14 LET průměr 90. percentil	
	Denní příjem sacharidů (podíl na energ. příjmu)	213,3 g (54,5 %)	273,3 g (70,3 %)	278,1 g (54,1 %)	341,5 g (66 %)	264,8 g (53,5 %)
Denní příjem cukrů (podíl na energ. příjmu)	99,4 g (25,5 %)	149,3 g (38,4 %)	98,4 g (19,1 %)	145 g (28,2 %)	94,5 g (19,1 %)	150,4 g (30,4 %)
* Přislazování	*	*	*	*	*	*

* Ve studii německé Společnosti pro výživu se pohybovala konzumace cukrů (mono a disacharidů) na celkovém energetickém příjmu mezi 14 a 27 %. Z toho monosacharidů 5–8 % . Z disacharidů tvořila sacharóza 80–90 %. Podíl přislazování (řepný cukr) tvořil 6,3–13,2 % energie, tzn. cca polovina disacharidů v potravě byla z přislazování.

Cukry a zdraví

Evans CE.: Sugars and health: a review of current evidence and future policy. Proc Nutr Soc. 2016.Dec, 1-8 Nutritional Epidemiology Group, School of Food Science and Nutrition, University of Leeds, Woodhouse Lane, Leeds LS2 9JT, UK

Je epidemiologicky evidentní propojení mezi konzumací cukrů, obezitou a cukrovkou druhého typu a dalších onemocnění, zvláště u cukrem slazených nápojů. **Redukce příjmu volných cukrů je výzvou**, která vyžaduje mnoho různých aktivit. Je nutné zvýšit podvědomí této problematiky, redukovat marketing na cukry bohaté potraviny a nápoje, reformulovat je, redukovat velikost porcí či požit jiné prostředky. Ukazuje se, že státní politika není dostatečná, že k dosažení pokroku je nutná změna nutričních tradic, nutriční kultury.

Průzkum AquaLife Institutu k pamlskové vyhlášce

- **Pamlsková vyhláška:**

- Sběrka zákonů č. 282/2016 Vyhláška o požadavcích na potraviny, pro které je přípustná reklama a které lze nabízet k prodeji a prodávat ve školách a školských zařízeních (byla vydána 29. 8. 2016)
- citace z textu u (nealkoholických) nápojů: s nejvyšší přípustnou hodnotou 4 g cukru/100 ml

- **Metodika průzkumu:**

- sběr dat formou online dotazování prostřednictvím panelu respondentů společnosti Médea Research
- červenec 2017
- cílová skupina rodiče dětí navštěvujících 1. stupeň ZŠ (tj. 1.–5. třída)
- 289 respondentů

Jak rodiče dětí, které navštěvují 1. stupeň ZŠ, řeší jejich pitný režim?

- **Přehled o pitném režimu svých dětí (včetně toho, co vypijí ve škole) má 82 % rodičů.** Ti, kteří o pitném režimu svých dětí moc nevědí, jsou častěji lidé z menších obcí a měst (5–20 tisíc obyvatel), dále lidé z regionu Čechy (mimo Prahu) a lidé, jejichž děti si někdy ve škole kupovaly/kupují nápoje.
- Děti na 1. stupni ZŠ si do školy nejčastěji **nosí pití z domu**, jde především o **vodu se šťávou** nebo o vodu z kohoutku, a toto **pití si nejčastěji nosí v 0,5 l či 0,75 l láhvi**. Tento nápoj pak **popíjejí v průběhu celého dne**.
- **K obědu si děti dávají nejčastěji čaj** (slazený i neslazený), který mají k dispozici přímo ve školní jídelně, a **vypijí ho většinou jeden hrneček/skleničku**.
- **Odpolední doba ve škole se, co se týče pitného režimu dětí, liší.** Zatímco některé dopíjejí zbytky pití, které si přinesly z domu, další si do již vypité láhve dotáčejí vodu z kohoutku. Některé si kupují přímo ve škole nějaké sladké pití (limonádu) -> nákup limonád ve škole se týká zřejmě období před pamlskovou vyhláškou a není častý.
- **76 % dětí z 1. stupně ZŠ má možnost si ve škole koupit nějaké nápoje** (tzn. mají bufet, automat, krámk apod.), ale jen **43 % dětí tuto možnost někdy využilo**.
- **Kvůli pamlskové vyhlášce omezilo konzumaci sladkých nápojů celkem 16 % dětí z 1. stupně ZŠ. Většina dětí, které omezily kvůli pamlskové vyhlášce konzumaci sladkých nápojů, tyto nápoje nahradila vodou z kohoutku. Celkem 6 % dětí nahradilo sladké nápoje vodou balenou (perlivou nebo neperlivou).**

SOUHRN

- V rámci prevence komplikací z dehydratace je nutno dbát na dostatečný pitný režim. Pocit žízně je již ukazatelem nesprávně aplikovaného pitného režimu. Nejvíce ohroženou skupinou obyvatel k dehydrataci jsou děti a starší lidé.
- Naše studie ve skupině 10letých dětí ukázaly, že příjem tekutin nižší než 250 ml k snídani či 400 ml v průběhu rána a dopoledne zvyšuje riziko rozvoje dehydratace těchto dětí.
- Výběr nápojů k zajištění správného pitného režimu by měl odpovídat fyziologickým potřebám organismu.
- Naše studie prokázaly, že vyšší konzumace cukrů je u dětí častá, ve vztahu k nápojům zvláště v průběhu školní výuky. Konzumace slazených nápojů byla v domácnostech registrována v 72 %, ve školních zařízeních v 79 % příjmu tekutin.
- Z průzkumu AquaLife Institutu je zřejmá pozitivní reakce na tzv. pamlskovou vyhlášku, kde 16 % hodnocených dětí z 1. stupně ZŠ omezilo příjem slazených nápojů a nahradilo je vodou z kohoutku nebo neslazenou balenou vodou.

DOPORUČENÍ

Rodiče a děti:

- Dbejte na to, aby se dítě před odchodem do školy dostatečně napilo.
- Připomínejte dítěti, že by se mělo napít nejen při obědě, ale i v průběhu dopolední a odpolední výuky, minimálně 6x denně.
- Zajímejte se o výběr vhodných nápojů pro dítě s omezováním konzumace cukrů.

Škola, školní prostředí a děti:

- Věnujte se ve výuce o zdravém životním stylu pitnému režimu a výběru konzumovaných nápojů.
- Vnímejte tzv. pamlskovou vyhlášku tak, že nemá omezovat pitný režim, ale regulovat výběr nápojů, které si děti volí k pití.
- V rámci školního stravování dbejte na přípravu vhodných nápojů – se zdrojem vody včetně slabě až středně mineralizované, neslazených bylinných a ovocných čajů, vodou ředěných zeleninových nebo ovocných šťáv, s případným ochucením citrónem, mátou apod.